

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ
ΑΠΟΘΗΚΗ

Φ. 9288

*Τη βιβλιοθήκη τα
πανεπιστημίου θήκης
μαρτίου*

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ.
ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ W. BESCHEWLEW

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΔΕ' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ - Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ -
1928

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ
W. BESCHEWLIOW.

Ἡ πραγματεία μου *Περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων* (Ἀθήναι 1925) εἶχε τὴν τύχην νὰ κριθῆ ὑπὸ τοῦ Βουλγάρου διδάκτορος κ. Beschewliow. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ δὲν μοι φαίνονται συμβάλλοντα εἰς τὴν διαφώτισιν τῶν ἐξεταζομένων ζητημάτων, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ παρατηρήσω *sine ira et studio* τὰ ἐξῆς. Ὁ κ. Beschewliow ἐπικριτεῖ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Weigand «*Ἐθνογραφία τῆς Μακεδονίας, ἱστορικο-ἔθνολογικόν, γλωσσικόν, στατιστικόν μέρος*», λέγει δὲ ὅτι ἐγὼ ἐδημοσίευσα *μίαν* δξειάν, ἀλλ' ἐντελῶς ἄδικον καὶ μεροληπτικὴν κριτικὴν αὐτοῦ». Κατὰ πόσον τοῦτο εἶναι ἀκριβές θὰ δειχθῆ ἐκ τῶν ἀκολούθων. Ἐγὼ εἶπα (σ. 39) ὅτι «*ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ υποβάλω τὰ λεγόμενα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ εἰς ἔλεγχον ἐνώπιον τοῦ ἐπιστημονικοῦ Κοινοῦ, ἵνα πεισθῶσι πάντες περὶ τοῦ ποιοῦ αὐτῶν*». Καὶ λοιπὸν δυσχρῆσθη ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Weigand περιέχει ἀνακρίβειας· οὕτω λ. γ. εὐθύς ἐν ἀρχῇ (σελ. 3) γράφει «*ἐν εἶναι βέβαιον, ὅπως ἀναντιλέκτως παρεδόθη εἰς ἡμᾶς, ὅτι οἱ Μακεδόνες στροαιῶται ἐλάλουν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν δὲν κατελάμβανον οἱ Ἕλληνες*». Εἰς ταῦτα παρετήρησα ἐγὼ ὅτι τὸ βέβαιον τοῦτο τοῦ κ. Weigand, τὸ ἀναντιλέκτως κατ' αὐτὸν παραδοθὲν εἰς ἡμᾶς οὔτε βέβαιον εἶναι οὔτε παρεδόθη εἰς ἡμᾶς τοιοῦτό τι καὶ μάλιστα ἀναντιλέκτως, οὐδὲ ἀπέδειξεν αὐτὸ ὁ κ. Weigand. Εἶναι ἄρα τελείως ἀνάληθες, τὸ δὲ χωρίον τοῦ Κουρτίου, ὃ αἰνίττεται ὁ κ. W. εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐρμηνευθῆ ἄλλως (περὶ τούτου ἴδε εὐθύς κατωτέρω).

Ὅμοιως παρέπεμπεν ἐπανελημμένως εἰς Θουκυδίδην (B' 99 καὶ 109), ἵνα ἀποδείξῃ ὅθεν ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Ἰλλυρικὰ καὶ Θρακικὰ φύλα, καίτοι ὁ Θουκυδίδης αὐτόθι οὐδεμίαν μνείαν κάμνει Ἰλλυριῶν καὶ Θρακῶν, ἀλλὰ τοῦναντίον διαλαμβάνει περὶ *Μακεδόνων* ἀπλῶς καὶ καθαρῶς, ὥστε δὲ προέδλεπεν ὅτι ἡμέραν τινὰ

ἔμελλεν νὰ ἀμφισβητηθῆ ὁ ἐθνικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ λέγει ὅτι «τῶν Μακεδόνων εἰσὶ καὶ Λυγκηστὰὶ καὶ Ἐλιμιῶται καὶ ἄλλα ἔθνη ¹⁾ ἐπάνωθεν, ἃ ξύμμαχα μὲν εἰσι τοῦτοις καὶ ὑπήκοα, βασιλείας δ' ἔχει καθ' αὐτά».

Ὅμοίως διδάσκει ὁ κ. Weigand, ὅτι ἡ Ἀμφίπολις, τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστὸν, ἀπέκτισαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὸν Ε' π. Χ. αἰῶνα, ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχαιστάτας ἀποικίας τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ βόρεια παράλια τοῦ Αἰγαίου. Ὅτι Ἰωάννης ὁ Ε' (1389-143) ἔγινε φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Τούρκους, ὅτι τότε ἡ Ἑλλὰς κατεκτήθη μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων τῆς Πελοποννήσου, ὅτι «ὁ βούλγαρος Τσάρος Συμεὼν ἐκυρίευσεν πᾶσαν τὴν βορείαν χερσόνησον τοῦ Αἴμου ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἀπὸ τοῦ Λουνάβεως μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους» (πρὸλ. Καμενιάτην σελ. 322, ὅπου διδάσκεται τὸ ἀληθές). Ὅτι αἱ ἡρωϊκὰ μάχαι κατὰ τὸ 1821 διεξήχθησαν ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ Ἀρωμούνων. ~~Ἐπειδὴ~~ οἱ Ἕλληνες εἶναι δειλοί, τῶν δὲ Βουλγάρων ἡ ἀνδρεία προσεγγίζει εἰς λύσσαν μάχης, ἐὰν ἅπαξ ἐρεθισθῆ. Τοιαῦται ἐκφράσεις μετὰ τὸ μεσαιωνικὸν (βεζήτε, τσέζαο) καὶ μετὰ τὰ γενόμενα ἐπ' ἐσχάτων ἐν Λαγκαδᾶ, Κιλκίς, Τζουμαγιᾶ, Σενεοῖς τῆς Κρέσνας κλπ. φαίνονται οὐχὶ μόνον ἐντελῶς ἄστοιχοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο συκοφαντικὰ. Καὶ δὲν περιορίζεται εἰς τὰ ἐθνολογικὰ καὶ ἱστορικὰ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐξετάζων καὶ ἐρμηνεύων αὐτὰ πάντοτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ μέθοδον, ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον ἄπτεται καὶ γλωσσικῶν οὕτω λ. χ. διδάσκειται ὅτι ὁ περιφραστικὸς μέλλων τῆς νέας ἑλληνικῆς ἀπαντᾷ μὲν ἤδη ἐν τῇ Κ. Δ., ἀνάγεται δὲ εἰς Θρακικὴν ἐπίδρασιν (!). Εὐχριστοῦμεν ἐπὶ τῷ διδάγματι.

Ταῦτα καὶ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους διδάγματα τοῦ κ. Weigand ἀποδεικνύουν, νομίζω, ἡλίου φαεινότερον, ὅτι δικθεδαιοὶ μὲν τοὺς ἀναγνώστους αὐτοῦ εὐθύς ἐν τῷ προλόγῳ, ἵνα προκαταλάβῃ αὐτούς, ὅτι «γράφει συμφώνως πρὸς ὅσα κάλλιστα ἠξέσθουσι καὶ κατὰ εἰλικρινῆ συνείδησιν», κατ' ἀλήθειαν δ' ἕμως ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ λεγόμενον *illotis manibus*, ἵνα μὴ τι ἄλλο εἴπωμεν, ἤφατο τῶν

¹⁾ Τὴν λέξιν ἔθνη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας σημασίας τοῦ πλήθους (ὁὐχὶ δὲ nationes).

πραγμάτων, ὅτι προσέτι οὐχὶ ἐν καθαρᾷ ἐπιστήμονος συνειδήσει ἔγραψε τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ὅτι σκοπὸς αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἢ προπαγάνδα ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων. Εἶναι δὲ ἄξιον ἰδιαιτέρως σημειώσεως ὅτι οὐδ' αὐτὸς ὁ Βούλγαρος κ. Beschewliow ἠθέλησε — πρὸς τιμὴν του λέγω τοῦτο — νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ ἄτοπα ταῦτα πλὴν ἑνός, περὶ οὗ εὐθὺς ὁ λόγος.

Ὁ κ. Beschewliow φαίνεται (λέγω φαίνεται, διότι δὲν ἐκφράζεται περὶ τοῦτου ἀρκούντως σαφῶς), ὅτι ἠθέλησε νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν γνώμην τοῦ κ. W. περὶ τοῦ ἀκαταλήπτου ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῆς γλώσσης τῶν Μακεδόνων στρατιωτῶν. Κάμνει δὲ τοῦτο, διότι παραδλέπει καὶ δὲν ἐφιστᾷ, ὅπως πρέπει, τὴν προσοχὴν του ἐπ' αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ Κουρτίου καὶ ἰδιαιτέρως ἐπὶ τὴν λέξιν *facilius* (εὐκολώτερον), ἣτις, ὅπως πρὸ ἐτῶν ἐξέθηκα, ἔχει μεγίστην σημασίαν ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ, διότι ὁ Φιλῶτας ἀπολογοῦμενος ἐνώπιον τοῦ ἐκ Μακεδόνων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων δικαστηρίου δὲν λέγει ἀπλῶς «θὰ ὁμιλήσω τὴν Κοινήν, ἵνα μ' ἐννοήσουν πάντες», ἀλλ' ἵνα εὐκολώτερον μ' ἐννοήσουν. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι οὕτω θὰ ἐξεφράζετο καὶ Σπαρτιάτης καὶ Ἀκαρνᾶν καὶ Λέσβιος καὶ οἷοςδήποτε ἄλλος Ἕλλην ὀρμώμενος ἀπὸ χώρας, ἐν ἣ ἔλαλειτο ἀκόμη τότε διάλεκτος.

Ὁ κ. Beschewliow ἐπιφέρει κατόπιν ὅτι τὰ κατὰ τὴν δίκην ταύτην τοῦ Φιλῶτα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Κουρτίου ἡμφεσθητήθησαν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Kaerst. Ἀλλὰ μήπως πρὸ ἐτῶν δὲν ἡμφεσθητήθη καὶ ὁ ἑλληνισμὸς τῶν Ἡπειρωτῶν, μέχρις οὗ αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Δωδώνης ἐδίδαξαν ἡμῶς τὴν περὶ τοῦτου ἀλήθειαν; ¹⁾ Αἱ ἀμφεσθητήσεις αὗται προβαλλόμεναι πολλάκις γίνονται αἰτία, ἵνα τὰ πράγματα ἐξετασθῶσι καλύτερον, οὐχὶ δὲ ἵνα μὴ γένηται αὐτῶν τοῦ λοιποῦ χρήσις, ἐφ' ὅσον τοὐλάχιστον δὲν ἀποδειχθῇ ἀληθῶς ἡ νοθεΐα. Ἐπειτα καὶ τὸδε λεκτέον: ἂν τὰ κατὰ τὴν δίκην ταύτην ἀμφεσθητοῦνται, πῶς

¹⁾ Ἴδε Fick ἐν B. B, τόμ. Γ. σελ. 266. Ἡ παρανόησις χωρίων τινῶν τοῦ Θουκυδίδου, ὅς ἀποβλέπων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Ἡπειρωτῶν ἀποκαλεῖ αὐτοὺς βαρβάρους, παρεπλανητέ τινος ἐρμηνευτάς, ὥστε ὑπέλαθον ὅτι οἱ Ἡπειρωταί, κατ' ἀρχὰς οὐχὶ Ἕλληνας, ἐξηλληνίσθησαν βαρβύτερον· πᾶσαι αὗται αἱ ἀσφαεῖς ἔννοιαὶ ἀπεβλήθησαν τώρα διὰ μιᾶς καὶ ἡ κοιτὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐκαθαρίσθη ἀπὸ πάσης ὑπονοίας περὶ βαρβαρισμοῦ.

ἔκαμε τούτων χρῆσιν καὶ ὁ κ. Weigand καὶ ὁ κ. Beshewliew, ἴνα ἐκ τούτων καὶ ἐκ μόνον τούτων ἀποδείξωσι δῆθεν ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Μακεδόνων στρατιωτῶν δὲν ἐνοεῖτο ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων; Κατὰ ταῦτα δῆλον ὅτι ταῦτα τοῦ κ. Β. δὲν ἀρκοῦν, ἴνα ἀποδείξουν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες δὲν ἦσαν ἀρχῆθεν Ἑλληγες, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ τοσαῦτα μαρτυρίαι συγγραφῶν καὶ τοσαῦτα πράγματα μεγαλοφῶνως πιστοποιοῦν τὸν ἑλληνικὴν χαρακτῆρα αὐτῶν. πρβλ. Στράβωνος «ἔθιοι καὶ σύμπασαν τὴν μέχρι Κερκύρας Μακεδονίαν προσαγορεύουσιν ... ὅτι καὶ κουρᾶ καὶ διαλέκτῳ καὶ γλαμῦδι καὶ ἄλλοις τοιούτοις χρῶνται παραπλησίως». Καὶ Διόδου ΛΑ'. 20 «Αἰτωλοὺς, Ἀκαρῶνας, Μακεδόνας, ἀνθρώπους ὁμογλώσσους, ...» (eiusdem linguae homines). Ὁμοίως παρατηρεῖται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀλέξανδρος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν στρατὸν τοῦ λέγει «ἄνδρες Μακεδόνες τε καὶ σύμμαχοι» (Ἄρριαν. Ε' κε' 6), ἦτοι λαλεῖ ἀπ' εὐθείας, οὐχὶ δι' ἑρμηνείας, πρὸς πάντας τοὺς συστρατευομένους Μακεδόνας καὶ οὐχὶ Μακεδόνας. Ὁμοίως παρεδόθη ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ Μακεδόνες μετεχειρίζοντο ὀνομαστικὰς πρωτοκλίτων ἀρσενικῶν ἄνευ τοῦ -ς, φαινόμενον γνωστὸν ἦδη παρ' Ὁμήρῳ (ἠχέτα, ἠπύτα, Θύεστα κ.λ.), ἦτοι ἀρχαιότατον, γνήσιον ἑλληνικόν.

Κατὰ τὸν παλαιὸν Ἡρόδοτον τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν λαῶν, ὅσοι ἀνήκουν εἰς ἓν ἔθνος εἶναι: τὸ ὄμαιμον, τὸ ὁμόγλωσσον, θεῶν ἰδρύματα κοινὰ καὶ θυσίαι, ἥθεά τε ὁμότροπα. Λοιπὸν ἂν περὶ τοῦ ὁμαίμονος, ἦτοι περὶ τῆς κοινῆς καταγωγῆς καὶ περὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν φύλων καὶ δὴ καὶ περὶ τῶν Μακεδόνων δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν σαφῆ καὶ ὠρισμένα, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὁμογλώσσου εἶδομεν ὅτι τοῦτο ὑπῆρχεν. Ὁμοίως καὶ περὶ τῶν λοιπῶν λέγομεν πρῶτον, ὅτι οὐδεὶς ἀρχαῖος ἀναφέρει ἡμῖν ἔθιμόν τι βαρβαρικόν τῶν Μακεδόνων, λ. χ. τὸ στίξασθαι, τὸ ἀγοράζειν τὰς γυναῖκας, ἰδιαίτεραν, χωριστὴν τοῦ θεῖου λατρείαν, παμδασιλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐπίσης ὁμολογεῖται ὅτι πάντες οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἀρχῆθεν, ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Ἑλληγες, ἐλευθεροί, ὅτι εἶχον παρρησίαν πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὅτι οὐχὶ βία, ἀλλὰ νόμῳ ἦσαν οὗτοι βασιλεῖς, ὅτι καὶ αὐτὰς τὰς κατὰ τῶν βασιλέων συνωμοσίας δὲν ἐτιμῶρει, ὡς ἤθελεν αὐθαιρέτως, ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ συνιστάτο ἐκ τοῦ στρατοῦ δι-

καστήριον καὶ ἐδίκαζε τοὺς συνωμώτας (βρα τὴν δίκην τοῦ Φιλώτα).

Εἶναι γνωστὸν ὅτι τῇ 423 π. Χ. ἦλθον πρέσβεις Μακεδόνες εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως τότε ἤρχοντο καὶ ἐξ ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ ἔτι οἱ πρέσβεις οὗτοι ὄχι μόνον ἔφερον Ἑλληνικὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ ὡς Ἑλληνες πρὸς Ἑλληνας διεπραγματεύοντο. Ὁμοίως γράφει ὁ Πολύβιος «κατὰ τοὺς ὑποκειμένους καιροὺς ἠτύχησαν ἅμα Πελοποννήσιοι, Βοιωτοί, Φωκεῖς, τινὲς τῶν Ἴόνιον κατοικούντων κόλπον, μετὰ δὲ τούτους ἔτι Μακεδόνες». Καὶ ἀλλαχοῦ «τότε μὲν γὰρ ὑπὲρ ἡγεμονίας καὶ δόξης ἐφιλοτιμείσθε πρὸς Ἀχαιοὺς καὶ Μακεδόνας ὁμοφύλους, νῦν δὲ περὶ δουλείας ἐνίσταται πόλεμος τοῖς Ἑλλήσι πρὸς ἄλλοφύλους ἀνθρώπους» (δηλ. τοὺς Ῥωμαίους). Ὁμόφυλοι ἄρα ἀνακηρύσσονται οἱ Μακεδόνες ἐνώπιον τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Αἰτωλῶν, καὶ ὅμως οὔτε οἱ ῥήτορες τῶν Αἰτωλῶν Κλεόνικος καὶ Χλαινέας οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀντεῖπε τούτῳ.

Ὁμοίως δ' αὐτὸς ἱστορικὸς ἐξάκρων τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς ἐκάστου Ἑλληνικοῦ φύλου, Θεσσαλῶν, Αἰτωλῶν, Κρητῶν, Ἀχαιῶν, καταλέγει μετὰ αὐτῶν καὶ τοὺς Μακεδόνας. Ἀλλαχοῦ παρὰβάλλει αὐτοὺς πρὸς τοὺς Αἰακίδας λέγων περὶ αὐτῶν τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο «πολέμῳ κεχαρηθῆες ἤϊτε δαυτί».

Ἀλλὰ καὶ σύνοδοι ἔλαι φαίνονται ἐκφραζόμεναι ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων. Οὕτω π. χ. παρὰ Πολυβίου ΙΑ' 4 παρακαλοῦνται οἱ Αἰτωλοὶ ὑπὸ τῶν πρέσβων τοῦ Πτολεμαίου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν Ροδίων καὶ Βυζαντίων καὶ Χίων καὶ Μυτιληναίων καὶ πάντων τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων νὰ καταπαύσωσι τὸν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὸν Φίλιππον ἐμφύλιον πόλεμον διαρκοῦντος τοῦ δευτέρου Λιθυκοῦ πολέμου, διότι ἄλλως μετὰ τὴν λήξιν τοῦ πολέμου τούτου «Ῥωμαῖοι πάσῃ τῇ δυνάμει τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους ποιήσονται λόγῳ μὲν Αἰτωλοῖς βοηθήσονται κατὰ Φιλίππου, τῇ δ' ἀληθείᾳ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοὺς ποιησόμενοι».

Ὁμοίαν γνώμην εὐρίσκομεν, ὅτι ἐξέφρασε καὶ ἄλλη σύνοδος, ἐν ἣ παρήσαν πρέσβεις διαφόρων Ἑλληνικῶν πόλεων, παρ' Ἀππιανῷ (Μακεδονικῆς 2—3): «Οἱ δὲ πρέσβεις αὐθις συνηλθον καὶ πολλὰ φανερῶς ἔλεγον, ὅτι Φίλιππος καὶ Αἰτωλοὶ (ἦτοι Ἑλληνες ἀμφότεροι) διαφερόμενοι τοὺς Ἑλληνας εἰς δουλείαν Ῥωμαίους (ἦτοι

τοῖς ξένοις) ὑποβάλλουσιν ἐθέζοντες αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος θάμινά πειρᾶσθαι. Ἐφ' οἷς ὁ μὲν Σουλπίκιος ἀντιλέξων ἀνίστατο, τὸ δὲ πλῆθος οὐκ ἤκουσεν, ἀλλ' ἐκεκρόγεσαν τοὺς πρόσβεις εὐ λέγειν». Ὅτι ἡ κατακραυγὴ τοῦ πλῆθους καὶ τῶν πρέσβων, οἱ φρόνιμοι οὗτοι λόγοι εἶναι παντάπασιν ἄστοχοι, ἂν ὑποτεθῆ ὅτι οἱ Μακεδόνες, ὡς οἱ Ῥωμαῖοι, ἦσαν βάρβαροι, αἰσθάνεται βεδαιῶς ἕκαστος οἰκοθεν.

Ἄλλ' ἔτι φανερώτερον καὶ ἐπισημότερον ἐξεφράσθη ἡ γνώμη αὕτη ἐν τῷ Ἰσθμῷ τῆς Κορίνθου, ὅπως διηγεῖται ὁ Πλούταρχος ἐν βίῳ Φλαμ. ΙΑ' λέγων, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν Ἰσθμίων τῇ ἑσπέρᾳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Τίτος Κόιντος Φλαμίνιος ἀνεκέρυξεν, ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες τοῦ λοιποῦ ἔμελλον νὰ εἶναι ἐλεύθεροι, συνεζήτουν περὶ τοῦ πράγματος καὶ ἐφρόνουν, ὅτι «εἰ τὸ Μαραθώνιον τις ἔργον ἀφέλοι καὶ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν καὶ Πλαταιὰς καὶ Θερμοπύλας καὶ τὰς πρὸς Εὐδρυμέδοντι καὶ περὶ Κύπρον ἔργα, πάσας τὰς μάχας ἡ Ἑλλάς ἐπὶ δουλείᾳ μεμάχεται πρὸς αὐτὴν καὶ πᾶν τρόποιον αὐτῆς συμφορὰ καὶ ὄνειδος ἐπ' αὐτὴν ἔσθηκε, τὰ πλεῖστα κακία καὶ φιλονικία τῶν ἡγουμένων περιτραπίσης».

Δηλαδή ἐξαιρουμένων τῶν πρὸς Πέρσας ἀγῶνων πάσας τὰς μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἄλλας μάχας καὶ δὴ καὶ τὰς πρὸς τοὺς Μακεδόνας ἔκριναν, ὅτι ἐγένοντο ὑπὸ Ἑλλήνων πρὸς Ἕλληνας καὶ ὅτι πάντα τὰ τρόπαια καθ' Ἑλλήνων καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων ἐστάθησαν.

Ἐπισημότερα ἀνακέρυξις καὶ διαβεβαίωσις περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων ἦτο ἀδύνατον νὰ γίνῃ ποτέ. Διότι ἐν τούτοις δὲν λαλεῖ ρήτωρ ἐμπαθῆς ἢ ἱστορικὸς ἀμφιβόλου ἀξιοπιστίας, ἀλλ' ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα ἐν στιγμῇ λήθης τῶν παθῶν, καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀπατάται.

Τῷ 328 π. Χ. Μακεδὼν ἀνὴρ ὀνόματι Κλείτων μετέχει τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνων, νικᾷ καὶ κηρύσσεται Ὀλυμπιονίκης (Διοδώρ. 17, ΚΕ). εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐκ τῶν ἀγῶνων τούτων ἀπεκλείοντο οἱ βάρβαροι. Καὶ ἐν ἐπιγραφῇ (παρὰ Dittenberger Συλλογῇ 680) ἀναγινώσκειται ῥητῶς «Μακεδόνας καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας». Καὶ τῷ 346 π. Χ., ἦτοι ὀκτὼ ἔτη πρὸ τῆς ἐν Χαιρωνεῖα μάχης (338 π. Χ.)

ὁ ἑλληνικώτατος Ἰσοκράτης γράφει πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ προ-
τρέπει νὰ τεθῆ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων
τῆς Ἀσίας. Τοῦτο θὰ ἦτο βεβαίως ἀνόητον, ἂν ἐπίστευεν ὅτι ὁ
λαὸς τῶν Μακεδόνων ἦταν ἐπίσης ἀλλογενεῖς, βάρβαροι ὅπως καὶ
οἱ Πέρσαι.

Οἱ τῶν φιλολόγων παῖδες ἐδιδάχθημεν, ὅτι πολλαὶ λέξεις οὔτε
πάντοτε καὶ πανταχοῦ οὔτε ἐν τῷ στόματι πάντων ἔχουσι τὴν αὐ-
τὴν αἰεὶ σημασίαν, ὅτι ἄρα' καθήκον ἀπαραίτητον ἔχομεν νὰ φροντί-
ζωμεν ἐκάστοτε, ἵνα καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων ἐξευ-
ρίσκωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ νοῶμεν αὐτὰς ὀρθῶς. Τὴν ἀρχὴν ταύ-
την παραμελεῖ πολλάκις ὁ κ. Beschewliew. Οὕτω λ. χ. ἐγὼ εἶπα
ὅτι τὸ ὁμόγλωσσον τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἀπο-
δεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι οὐδέποτε οὐδαμοῦ γίνεται μνεία
διερμηνέως μεταξὺ αὐτῶν, ὅπως λ. χ. μεταξὺ τῶν Μακεδόνων καὶ
τῶν Ἑλλήνων, τῶν Αἰγυπτίων κλπ.

Ὁ δὲ κ. Beschewliew γράφει «φαίνεται ὅτι παρέμεινεν εἰς τὸν
Χατζιδάκιον ἄγνωστον τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Κουρτίου, ὅπου γίνεται λό-
γος τοῦ Φιλώτα ὅτι ἐπεκοινωνεῖ πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς του διὰ διερμη-
νέως» (Κουρτ. VI 114 qui non erubesceret Macedo natus
homines linguae suae per interpretem audire). Τί δὲ ἀληθῶς
συμβαίνει; Ὁ κ. Beschewliew σπεύδων νὰ μὲ ἐλέγξῃ ἐπὶ ἀγνοίᾳ τῶν
πηγῶν ἤρπασε τὴν λέξιν *interpretes*, δὲν προσέσχε δὲ ὅτι ἐν τῷ
χωρίῳ τούτῳ ὁ λόγος εἶναι οὐχὶ περὶ διερμηνέως μεταξὺ Μακεδό-
νων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων, ἀλλὰ μεταξὺ Μακεδόνων πρὸς Μακεδό-
νας, πρὸς ὁμογλώσσους: *homines linguae suae* καὶ οὕτω κατήρ-
τισε μομφὴν ἐναντίον μου¹⁾.

Ὁμοίως παραλαμβάνει καὶ ἐρμηνεύει τὴν λέξιν *βάρβαρος* πάν-
τοτε ἐπὶ ἐθνολογικῆς σημασίας, ἴσον τῷ *βαρβαρόφωνος* B 867, ἀλ-
λογενῆς, οὐχὶ Ἑλλην. πρὸβλ. καὶ αὐτοέλληνες διὰ τὸ εἰλικρινῶς
εἶναι Ἑλληνες ἀμυγῆς βαρβάρων (Πλάτ. Μενέξ.). Ἄλλ' εἶναι ἤδη
πρὸ πολλοῦ πασίγνωστον ὅτι, ἐπειδὴ οἱ ἀλλαγενεῖς τότε προσέπιπτον

¹⁾ Τοῦτο ἴσως φαίνεται παράδοξον εἰς τινας, ἀλλ' ἐγὼ, ὅστις εὐρέθην πολλάκις
εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρμηνεύσω τοὺς λόγους παλαιᾶν Κρητῶν εἰς πολλοὺς ἐν
Ἀθήναις, ἤξεύρω τί σημαίνει τὸ *per interpretem* ταῦτα τοῦ Κουρτίου.

εἰς τοὺς πολιτισμένους Ἕλληνας ὡς ἀγροῖκοι, ἀμαθεῖς, τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδήλωσε κατὰ μικρὸν τοὺς τοιοῦτους ἀνθρώπους, ἔστω καὶ ἂν ἦσαν γνήσιοι Ἕλληνες, καὶ τὸνναντίον τὸ ὄνομα Ἕλλην περιωρίσθη, ὥστε νὰ σημαίνει τοὺς πολιτισμένους, τοὺς μορφωμένους. Πρὸς Ἄριστοφ. Νεφέλ. 492 «ἀνθρώπος ἀμαθὴς οὕτως καὶ βάρβαρος» (ὁ Στρεψιάδης) καὶ Σφηξί 439 «περιορᾶς οὕτω μ' ὑπ' ἀνδρῶν βαρβάρων χειρούμενον» (τὸ ὄνομα τοῦ χοροῦ τῶν Σφηκῶν) καὶ Ὀρνισί 1573 «ἐόρακα πάντων βαρβαρώτατον θεόν» (τὸν συμπρέσβυν Ποσειδῶνος), πρὸς δὲ Θεσμοφορ. 1648 «εἶθε με πυρφόρος ἀστὴρ τὸν βάρβαρον ἐξολέσειεν».

Πρὸς τοὺς τοιοῦτους τὰ τοῦ Ἱστοκράτους «Τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὥστε τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν εἶναι, καὶ μᾶλλον Ἕλληνας καλεῖσθαι τοὺς τῆς παιδείας τῆς ἡμετέρας ἢ τοὺς τῆς κοινῆς φύσεως μετέχοντας» τ. ἔ. τοὺς ἔχοντες καὶ τηροῦντες «τὰ Ἑλληνικὰ νόμιμα», «τὸ καθεστὼς τοῖς Ἕλλησιν νόμιμον» κ. λ. π. Πρὸς καὶ Κουρτίου Ἑλλην. Ἱστορ. Γ' 397 «Οἱ Ἕλληνες τῶν δοκίμων χρόνων εἶχον σφόδρα δυσαρθέτως πρὸς πᾶν ξενότροπον ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τοῖς ἤθεσιν, ὅθεν συνήθως ἀντιδίσταλλον ἑαυτοὺς πρὸς πάντας τοὺς ἐκτὸς καὶ ἀπεχωρίζοντο σιενώτερον τοῦ ἀληθοῦς, ὥστε καὶ συγγενῆ φύλα ὡς ἄλλοδαπὰ καὶ βάρβαρα ὑπελάμβανον». Οὕτως ἔκρινεν ὁ Δημοσθένης καὶ οἱ φίλοι του. Πρὸς καὶ κατωτέρω τὰ ὑπὸ τοῦ Fick λεχθέντα περὶ τῶν Ἑπειρωτῶν.

Τίνα δὲ ἰδέαν εἶχον περὶ τοῦ ἔθνισμοῦ αὐτῶν αὐτοὶ οἱ Μακεδόνες ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ., μανθάνομεν ἐκ τούτου, ὅτι ἐν Μακεδονίᾳ παρεστάθη ἡ Ἱριγένεια ἐν Αὐλίδι τοῦ Εὐριπίδου (παρεστάθησαν ποτὲ δράματα Ἑλληνικὰ ἐνώπιον βαρβάρων πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου), ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναφέρονται καὶ οἱ στίχοι «βαρβάρων δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους, μητέρ, Ἑλλήνων» τὸ μὲν γὰρ ἔστι δούλον, τὸ δ' ἐλεύθερον». Τοῦτο προφανῶς θὰ ἦτο τελείως ἀδύνατον, ἂν ὁ Μακεδονικὸς λαὸς δὲν εἶχε τὴν συνείδησιν, ὅτι ἦσαν γνήσιοι Ἕλληνες. Ἐπειτα τίς ποτε βασιλεὺς βαρβάρου χώρας ἐκάλεσε κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου χρόνους εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ποιητὰς, μεγάλους Ἕλληνας καλλιτέχνας, ὅπως ἀποιοῦν οἱ

βασίλεις τῆς Μακεδονίας· Καὶ ὅμως Ἑλληνίς ἦτο καὶ ἡ Ἀρτεμισία ἡ βασίλισσα τῶν Καρῶν (Ἡροδ. Ζ' 99), Ἑλληνίς καὶ ἡ ὁμώνυμος αὐτῇ σύζυγος Μασσώλου. Ταῦτα ἦσαν δυνατά, ὡς βλέπει ἕκαστος, καὶ γίνονται ἐκεῖ ὅπου πλὴν τῶν ἀρχόντων καὶ τὸ κοινὸν ἦτο γνήσιον Ἑλληνικὸν καὶ διεφέρετο περὶ τῶν ἀγαθῶν τούτων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πανελληνίως διδάσκαλος τῶν χρόνων αὐτοῦ ὁ Ἰσοκράτης ἔγραψε πρὸς τὸν Φίλιππον «προσῄκει δ' ἅπασιν τὴν Ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν...., τοῖς μὲν Ἑλλησιν... πιστός, τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός...., ἐώρων σε καὶ πλοῦτον καὶ δύναμιν κεκτημένον, ὅσῃν οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων». Ὅτε ἔγραψε ταῦτα καὶ ἐπανεπιλημμένως καὶ ἐπιμόνως προέτρπευεν αὐτὸν νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἑλληνας καὶ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ βαρβάρων, ὅτε λέγω ἔγραψε καὶ συνεβούλευε ταῦτα, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πιστεύσῃ, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἦσαν οὐχὶ γνήσιοι Ἑλληνες, ἀλλὰ βάρβαροι, ἄλλοεθνεῖς ὅπως οἱ Πέρσαι.

Οἱ Μακεδόνες κατ'ἴκον χάραν συνορεύουσιν πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμὰς πρὸς βαρβάρους λαούς, πρὸς τοὺς ὁποίους ὄφειλον διαρκῶς νὰ ἀντιμάχωνται καὶ σφίζωνται. Ὅσῳ λ. χ. γράφει ὁ Δίδιος «τὴν τειέροιην περιφέρειαν (κατέχουσι) οἱ Ἑσθηταὶ καὶ οἱ Ἀνγκησταὶ καὶ οἱ Πελαγονεῖς καὶ Ἐλιμῶνται (δηλ. τὴν βορειοδυτικὴν Μακεδονίαν μέχρι Μοναστηρίου καὶ Πελαγονίας): πᾶσα αὕτη ἡ χώρα εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀγρία καὶ τῶν κατοίκων τὰ ἦθη ὅμοια πρὸς τὴν χώραν ἀγριοτέρους τοῦτους καθιστῶσι καὶ οἱ γείτονες βάρβαροι ἄλλοτε μὲν πολεμοῦντες πρὸς αὐτούς, ἄλλοτε δὲ ἐν εἰρήνῃ συναναστρεφόμενοι μετ' αὐτῶν».

Ὅμοίως γράφει ὁ Ulrich Köhler (Πρακτ. Ἀκαδημ. Βερολ. ἔτους 1897 σελ. 276) «Πρὸ μακροῦ ἤδη χρόνον παρατηρήθη δι ἐν τῷ αὐτῶν· τῷ παρὰ τὸν μέσον τοῦ Ἀξιοῦ ὄσῳν κειμένῳ καὶ κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους τοῖς Παίσιον ἀνήκοντι ἀπαντῶσι πόλεις φέρουσαι ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ὀνόματα, ὅσον Ἀταλάντη, Εἰδομένη, Γορτυνία (παρὰ Θουκυδίδη Β' 100, Γορτυνίον δὲ παρὰ Στράβωνι 329 Ἀποσπ. 4), Εὐρωπος. Τούτοις δὲ τοῖς παρὰ τὸν Ἀξίον ὀνόμασι πόλεων προστίθενται μεσημβρινωτέρα καὶ ἐν τῷ

ἑσωτερικῶ τῆς χώρας αἱ Ἴγραι τῆς Βοιωτίας καὶ περαιτέρω ἐν Πιερίᾳ παρὰ τὰ Θεσσαλικά ὄρια τὸ Δίον, ἐπιφανῆς ἐστὶ τῆς τοῦ Διὸς λατρείας περὶ τοὺς χρόνους τῆς Μακεδονικῆς ἡγεμονίας. Ἐὰν δέ τις ἄνευ προκαταλήψεως ἐξετάζη τὰ πράγματα, κατ' ἀνάγκην θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ χῶραι αὗται μεταξὺ τοῦ Ἄξιοῦ καὶ τῆς Θεσσαλίας ἦσαν ποτε Ἑλληνικαί, ἰ. ἔ. κατοικοῦντο ὑπὸ φύλων συγγενεστάτων πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πρὸς μεσημβριανῆς χώρας, ὅτι δὲ ἐν νεωτέρα τινὶ περιόδῳ κατεκλύσθησαν ὑπὸ Θρακικῶν φύλων βορειόθεν εἰσελανόντων, οἱ δὲ Ἕλληνες Μακεδόνες, ὧν οἱ ἀπόγονοι βραδύτερον ἐγένοντο πάλιν κύριοι τῶν χωρῶν τούτων, ἔμειναν ἐν ταῖς ὄρειναῖς αὐτῶν θέσεσιν, ἐν τοῖς ἐνδοτιέρω τῆς Μακεδονίας, ἀπαθεῖς ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τούτων. Μυθικώτερά τις παραδόσεις ἐπιτρέπουσι νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι οἱ Βοιωταῖοι δὲν ἦσαν ἀληθῶς γνήσιον Θρακικὸν φῦλον, ἀλλ' ὅτι πλεῖστα Ἑλληνικά στοιχεῖα περιεῖχον» ¹⁾ Νοεῖται δ' οἴκοθεν ὅτι αἱ μεταβολαὶ αὗται δὲν ἐγένοντο ἄνευ ἀγῶνων καὶ μαχῶν.

Τοὺς ἀγῶνας τούτους πρὸς τοὺς γείτονας βαρβάρους ἀνωμελόγησεν ἤδη ἡ ἀρχαιότης, καθὼς καὶ ἔτι διὰ τῶν ἀγῶνων τούτων ἐσφίξετο ἐπὶ μικρὸν ἡ ἄλλη Ἑλλάς ἀπχθῆς κακῶν. Πρὸλ. Πολυβίου «τοὺς συμμάχους ἐκέλευσε γνώμην προαποφήνασθαι κατὰ πόλεις. Ὁ δὲ (Φλαμίνιος)... ἀγνοεῖς, ἔφη, καὶ τοῦθ' ὅτι τοῖς Ἕλλησιν ἔθνη πολλὰ βάρβαρα τὴν Μακεδονίαν περικάθηται· εἴ τις ἐξέλαι τοὺς Μακεδόνων βασιλέας, ἐπιδραμεῖται ὀφάδιος. Ὅθεν ἐγὼ δοκιμάζω τὴν μὲν ἀρχὴν εἶναι τῶν Μακεδόνων προπολεμῆν ὑμῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους...» Πρὸλ. ἔτι Πολυβίου ΙΗ' 37, 9 καὶ Λιβίου ΚΓ' 12, ἐνθα τὰ αὐτὰ φαίνεται ὁ Τίτος λέγων, ἔτι δὲ καὶ Πολυβίου Θ' 35, ἐνθα ὁ πρέσβυς τῶν Ἀκαρνάνων Λυκίσκος ἀγορεύων ἐνώπιον τῶν Λακε-

¹⁾ Ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἴγρῶν φαίνεται διασωθεῖς κατ' οὐσίαν Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς μέχρι τῆς Μακεδονικῆς κατακτήσεως. Οἱ Ἴγραῖοι περὶ τὰς ἐσχάς τῆς Β' π. Χ. ἐκατονταετηρίδος, ὅτε ἤδη πολὺ πρότερον ἡ χώρα μεταξὺ Ἄξιοῦ καὶ Ὀλύμπου εἴχε κατακτηθῆ καὶ δὴ ἦτο ὑπὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας, ἔκοπτον νομίματα. Τοῦτα εἶναι νοητὸν μόνον, ἂν ἡ πόλις Ἴγραι θεωρηθῆ Ἑλληνίς.... Οἱ Βοιωταῖοι τῆς Χαλκιδικῆς ἔξω τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα ἐν μικραῖς καθ' Ἑλληνικὸν τρόπον ὀργανωμέναις κοινότησιν, αἵτινες κατὰ καιροὺς συνεδέοντο εἰς πολιτικὴν ἰνότηκα (Πρακτ. Δεῖτ. Ἀρχαιολ. 1890 σφ. 38).

δαιμονίων λέγει περί τῶν Μακεδόνων ἕμοια, ἥτοι «τίνος καὶ πληθῆς δεῖ τιμῆς ἀξιοῦσθαι τοὺς Μακεδόνας, οἱ τὸν πλείω τοῦ βίου χρόνον οὐ παύονται διαγωνιζόμενοι πρὸς τοὺς βαρβάρους ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλείας; οὐ γὰρ αἰεὶ ποτ' ἂν ἐν μεγάλοις ἦν κινδύνοις τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας, εἰ μὴ Μακεδόνας εἶχομεν πρόφραγμα καὶ τὰς τῶν παρὰ τούτοις βασιλείων φιλοτιμίας, τίς οὐ γνώσκει;...». Κοινὴ ἄρα γνώμη ἦτο, ὅτι ἡ Μακεδονία ἦτο καὶ τότε, ὅπως καὶ νῦν εἶναι, ὁ προμαχὼν τῆς Ἑλλάδος.

Νοεῖται δὲ οἴκοθεν ὅτι λαὸς κατὰ πάντα τὸν χρόνον ἀγωνιζόμενος τὸν περὶ ψυχῆς ἀγῶνα ἐμελλε κατ' ἀνάγκην νὰ μὴ δύναται νὰ ἀναπτυχθῆ καλλιτεχνικῶς, ἐπιστημονικῶς, ὅπως οἱ μεσημδρινώτερον οἰκοῦντες ἀδελφοὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ἀπ' αὐτῶν τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Τῆς τοιαύτης καθυστερήσεως πικρὰν πείραν ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Κρήτες ἀκόμη καὶ σήμερον.

Ἄν εἰς ταῦτα προσθέσωμεν, ὅτι οἱ Μακεδόνες ἐδρασιλεύοντο, ἐνῶ οἱ μεσημδρινώτεροι Ἕλληνες ἐδημοκρατοῦντο, πρῶγμα ὅπερ ἐφαίνετο εἰς τοὺς δημοκρατικοὺς Ἀθηναίους ὡς ἀναχρονισμός, ἔπειτα ὅτι αἱ καλὰ τέχνη, τὸ θέατρον, ἡ φιλοσοφία καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιστήμαι κλπ. δὲν εἶχον κατ' ἀνάγκην καλλιεργηθῆ καὶ ἀναπτυχθῆ ἐν Μακεδονίᾳ, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐφαίνοντο δικαιολογούντα τὴν προσωπομίαν βάρβαρος. Ἄς ἐνθυμῆθῃ τις, ὅτι ὁ Θουκυδίδης ἀποκαλεῖ τούτων ἕνεκα καὶ αὐτοὺς τοὺς Αἰτωλοὺς βαρβάρους. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν Μακεδόνων ἀνάγκη νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ τόδε, ὅτι δηλ. τοῦτο ἐλέγχθη ἕνεκα πολιτικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι μόνος ὁ πολιτικὸς ἀντίπαλος Δημοσθένης ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τοῦτο, οὐδεὶς δ' ἄλλος. Αὐτὸς ὁ ὑπὲρ πάντας ἴσως τοὺς ἄλλους φιλαθήναιος Ὑπερείδης οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ ἐπιταφίῳ, ὅν εἶπεν εἰς τοὺς ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ πρὸς τοὺς Μακεδόνας, ἀπεκάλεσε τούτους βαρβάρους.

Διὰ ταῦτα δὲ καὶ οἱ σωφρονέστεροι ἐκ τῶν νεωτέρων ἐπιστημόνων ἀποβάλλουν τὴν προσηγορίαν ταύτην τῶν Μακεδόνων. Οὕτω λόγου χάριν ὁ ἱστορικὸς Beloch λέγει: «Ὀφείλομεν νὰ μὴ πιστεύωμεν δικηγόρον, οἷος ὁ Δημοσθένης, εἰς πάντα ὅσα λέγει περὶ τῶν ἀνιπάλων αὐτοῦ ἢ περὶ τῶν ἀνιπάλων τῶν πελαίων του». Ἄλλὰ

καὶ αὐτὸς ὁ Abel, ἔστις οὐδαμῶς εὐνοεῖ τοὺς Μακεδόνας (σελ. 116), ὁμολόγησεν ὅτι «αἱ ἔκφρασις τοῦ Δημοσθένους κατὰ τῶν Μακεδόνων προσελθοῦσαι ἐκ κομματικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὡς πρὸς μὲν τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν μικράν, ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐθνολογικὴν οὐδεμίαν ἔχουν σημασίαν».

Ἐπειτα τὴν καθαρὰν Ἑλληνικὴν φυγὴν καὶ συνείδησιν τῶν Μακεδόνων μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι πάντες ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι συγγραφεῖς μὲ φωνῇ ὁμολογοῦσιν, ὅτι τόσον ὁ Ἀλέξανδρος, ὅσον καὶ οἱ Διάδοχοι καὶ Ἐπίγονοι αὐτοῦ καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἄριστοι στρατιῶται πάντες πανταχοῦ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τὰς Ἑλληνικὰς τέχνας ὑπεστήριξαν καὶ διέδωκαν, Ἑλληνικὰ κράτη, οὐχὶ Μακεδονικὰ ἔδρυσαν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐκ τῆς ἀγῶ Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ Ἀλιάκμονος μέχρι Μοναστηρίου συμπεριλαμβανομένου κατήγοντο ἐπιφανέστατοι στρατηγοὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, οἷον ὁ Κράτερος καὶ Ηερδίας ἐκ τῆς Ὀρεστιάδος, ὁ Πολυπέρχων ἐκ τῆς Τυμφαίας, ὁ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου καὶ ὁ Κρατεύας ἐκ τῆς Ἐορδίας κλπ., καὶ ὅτι καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Θουκυδίδης Γ' 99 τὰ φύλα ταῦτα «βασιλείας εἶχε καθ' ἑαυτὰ», τ. ἔ. δὲν ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἄλλων Μακεδόνων, ἤμιστα δὲ ὑπὸ τὴν τῶν πρὸς μεσημβρίαν Ἑλλήνων.

Ταῦτα δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν, ὡς ὄφειλεν, ὁ κ. Beschewliew καὶ οὕτως παρερμηνεύει τοὺς παλαιότερους συγγραφεῖς, ἔτσι μεταχειρίζονται τὴν λέξιν *βάρβαρος* ἐπὶ τῶν Μακεδόνων. Ἐπειτα δὲ διὰ μιᾶς μονοκοιδυλίας, τὸ λεγόμενον, ἐκμηδενίζει καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν μετγν. περὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν Μακεδόνων, οἷον τοῦ Πολυβίου, Στράβωνος κλπ., λέγων ὅτι οἱ Μακεδόνες εἶχον ἐξελληνισθῆ. Παραβλέπει δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Abel πρὸ πολλοῦ λεχθέν: πῶς εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῆ ἤδη πρὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ὁ ἐξελληνισμὸς λαῶν μακρὰν τῆς Ἑλλάδος ζώντων καὶ τούτων οὐχὶ ὑποταχθέντων διὰ πολέμου καὶ ὑποδουλωθέντων ἀπὸ τοὺς μεσημβρινώτερον οἰκοῦντας ἄλλους Ἑλληνας, ἀλλὰ καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Θουκυδ. Γ' 99 βασιλείας ἐχόντων καθ' ἑαυτούς.

Ἄν δὲ λάθῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν προσέτι, ὅτι οὔτε οἱ Γάλλοι

ἠδυνήθησαν ἀκόμη νὰ διδάξουν τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν τοὺς εἰς Βρετάννην καταφυγόντας πρὸ πολλοῦ Βρεταννοὺς οὔτε οἱ Ἄγγλοι τοὺς πρώτους κατοίκους τῆς Ἰρλανδίας καὶ τινων περὶ τὴν Ἀγγλίαν μικρονήσων τὴν Ἀγγλικήν, εἰ καὶ οὗτοι μίαν πολιτείαν ἀποτελοῦσι καὶ πολλά, πλείστα μέσα ὁ νεώτερος πολιτισμὸς πρὸς τοῦτο ἔχει (λέγω σχολεῖα, τύπον, στρατόν, διοίκησιν κτλ.), ὅταν τις ἐνθυμηθῇ, ὅτι ἀπὸ αἰώνων κατοικοῦσιν ἐν Ἑλλάδι τοσοῦτοι Ἀλβανόφωνοι καὶ ὅτι πολλοὶ τούτων μέχρι πρὸ μικροῦ ἠγγούον τὴν Ἑλληνικήν, ὅταν τις ταῦτα ἐνθυμηθῇ, τότε πείθεται ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ ἐξελληνισμοῦ τῶν παλαιῶν ἐλευθέρων καὶ ἀπαιδευτῶν Μακεδόνων καὶ τοῦτο πρὸ τοῦ Ε' αἰῶνος εἶναι ὑπόθεσις οὐδεμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔχουσα πιθανότητα, εἶναι καθαρὸς μῦθος.

Ὅπως δὲ περὶ τῆς λέξεως *βάρβαρος*, οὕτω μονομερῶς καὶ δὴ πλημμελῶς κρίνει καὶ γράφει καὶ περὶ τῆς λέξεως *Πελασγός*. Βεβαίως ἡμεῖς σήμερον ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ τοῦ Ἡροδότου οἱ *Πελασγοὶ βάρβαροι γλῶσσαν ἴσαν ἑσπερῆς* καὶ τὰς περὶ τούτων ἐρεῦνας πολλῶν νεωτέρων (Ridgewach) ἠξέούρομεν ὅτι οἱ *Πελασγοὶ* ἐθνολογικῶς ἐξεταζόμενοι δὲν ἴσαν Ἕλληνας. Ἄλλ' οἱ ἀρχαῖαι Ἕλληνας ποιεῖται Ὅμηρος, Ἡσίοδος, Αἰσχύλος κλπ. οὔτε ἐθνολογοὶ ἴσαν οὔτε τοιαύτης ἐρεῦνας ἐποιούοντο ἴσαν ἀπλῶς ποιεῖται καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πελασγοὶ* ἐνόουν ἀληθῶς τοὺς παλαιστάτους κατοίκους τῆς Ἑλλάδος ἀσχέτως πρὸς τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτήρα. Τούτων δὲ ἕνεκα, ὡσάκις ἤθελον γὰρ ἐξῆρῶσι εἴη παλαιότητα κηθεστῶτος ἢ ἄλλου τινὸς ἀποσεμνυόμενοι μετεχειρίζοντο τὸ ὄνομα *Πελασγός*, ὅπως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ λέγεται ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ¹⁾. Οὕτω λέγει ὁ Ὅμηρος ἐν Π. 233 ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπικαλεῖται ὡς *πελασγικῶν τῶν ἐλληνικώτατων τῶν θεῶν* λέγων «*Ζεῦ ἄνα, Δωδωναίε, πελασγικέ, τηλόθι ναίων κλπ.*».

Καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐν ἀποσπάσμ. 139 «*Υἱεῖς ἐξεγένοντο Δυκάονος ἀντιθέοιο, ὃν ποτε τίετε Πελασγός*». Καὶ ἀποσπάσμ. 197 «*Δωδώνην φηγόν τε Πελασγῶν ἔδρανον ἦκεν*» (εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸ ἔδρανον

¹⁾ Πρὸβλ. καὶ Ἀριστοτ. «*σεμνή δὲ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν ἢ τοῖς ξενικοῖς (δηλ. τοῖς ἀσυνήθεσι) κεχρημένη*».

τοῦτο τῶν Πελασγῶν, ἢ Δωδώνη, λέγεται καὶ ἡ κοιτίς τῶν Ἑλλήνων). Ὅμοίως εἰσάγει καὶ ὁ Διοχόλος (Ἰκτίσι 234 κέξ.) τὸν βασιλέα τῶν Ἀργείων λέγοντα τάδε :

τοῦ γηγενοῦς γὰρ εἰμ' ἐγὼ Παλαίχθονος
 ἴνις Πελασγός, τῆσδε γῆς ἀρχηγέτης.
 ἐμοῦ δ' ἄνακτος εὐλόγως ἐπιώνυμον
 γένος Πελασγῶν τήνδε καρποῦται χθόνα
 καὶ πᾶσαν αἶαν, ἧς δι' ἄγνος ἔρχεται
 Σιτυμῶν, τὸ πρὸς δύνοντος ἡλίου κρατῶ,
 δοῖζομαι δὲ τήν τε Πελοραιβῶν χθόνα
 Πίνδου τε τᾶπέκεια, Παιόνων πέλας,
 ὄρη τε Δωδωναῖα· συνιέμει δ' ὄρος
 ὕγρας θαλάσσης· τῶνδε τὰπὶ τάδε κρατῶ.

Διὰ τούτων ὁ Διοχόλος δὲν ἀντιγράφει βέβαια τὰ ἔθνη τοῦ βασιλείου τῶν παλαιῶν Πελασγῶν, ἔτσι κατέχουν τὴν Ἑλλάδα παλαιότατα προτοῦ ἔλθουν οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ κατοικουμένας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χώρας (Σιτυμῶν, Παιόνες κλπ.). Διὰ τοῦτο ἐπιφέρει τῶνδε τὰπὶ τάδε κρατῶ (οὐχὶ ἑκράτουν οἱ Πελασγοί). Προέβλεπε δὲ ὅτι διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀρχαιοπινῶν τούτων Πελασγῶν κλπ. θὰ παρεῖχεν ἀφορμὴν νὰ παρανοηθῆ τοσοῦτον, ὥστε νὰ νομισθῆ ὅτι ἐλάλει περὶ τῶν βαρβάρων Πελασγῶν καὶ οὐχὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων.

Διὰ πολλῶν καὶ παντὶ σθένει ἀγωνίζεται ὁ κ. Beschewliew ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ λέξις κεβαλή δὲν εἶναι γνησίᾳ Μακεδονικῇ. Πρὸς τοῦτο δὲ πρῶτον μὲν ὑποθέτει, ὅτι εἶναι ἐπελασκακτος ἐκ τῆς Ἴων. Ἄττικης· ἀλλ', ὡς ἡ πείρα διδάσκει, λέξεις δηλωτικαὶ σπουδαίων μελῶν τοῦ σώματος καὶ δὴ πολύχρηστοι δὲν διαδίδονται εὐκόλως ἀπὸ γλώσσης ἢ διαλέκτου εἰς ἄλλην, εἶναι μόνιμοι. Ὁ κ. Besch. προσκρούει εἰς τὸ ἡ τῆς ληγούσης, ἀνθ' οὗ βεβαίως περιεμένομεν α, κεβαλά οὐχὶ κεβαλή. Ἄλλ' εἶναι, νομίζω, πρόδηλον ὅτι ὁ ἀναγράφας τὴν λέξιν ὡς Μακεδονικὴν ἀπέβλεψεν ἀπλῶς εἰς τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῆς ὡς Μακεδονικῆς, εἰς τὸ β, καὶ καθὼς ἀναγράφει τὰς

ἄλλας λέξεις: Βίλιππος, Βερενίκη, Βέροια μόνον κατὰ τὸ β διαφερούσας τῶν συνήθων, ἔγραψε καὶ τὴν λέξιν κεβαλή μόνον κατὰ τὸ β διάφορον τοῦ συνήθους τύπου αὐτῆς, τὴν δὲ διαλεκτικὴν διαφορὰν τοῦ η—α δὲν ἔκρινεν ἀνγκυκλίον νὰ σημειώσῃ, ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο περὶ τούτων, ἀλλὰ μόνον περὶ τοῦ β—φ.

Ἐπειτα δευτέρον παραβάλλον τὸν πληρέστερον τύπον κεβαλὰ πρὸς τὸν βραχύτερον κεβλή φαίνεται (λέγω φαίνεται, διότι καὶ πάλιν δὲν ἐκφράζεται σαφῶς), ὅτι ἀρνείται τὸν ἑλληνικὸν χαρακτηῖρα τῆς λέξεως κεβλή, διότι, ὡς λέγει, ἡ ἀποβολὴ τοῦ φωνήεντος τῆς δευτέρας συλλαβῆς τῆς λέξεως κεβαλή ὑπεμφαίνει ἰσχυρὸν τονισμόν, ἐνῶ ὁ Ἑλληνικὸς τονισμὸς ἦτο μουσικὸς. Βεβαίως τὸ φωνῆεν τῆς β' συλλαβῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκλείθῃ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ὅστις ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τοιοῦτον ζευγὸς λέξεων, οἷον ἀραῖα—ἀρῖα (ὁμοιότατον κεφαλά—κεφλά—κεβαλὰ—κεβλή), δαφελὸς—δανιὸς—δανιλίας, σιυφελὸς—σιυφλός, κενεῖος—κενείος, δέλεφαρ—δέλφαρ ἰατήριος—ιατρός, ἀλιήριος—ἀλιτρός κτλ., ἠξέυρει ὅτι τὰ διψάστα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀρχαία Ἰταλικὴ κληρονομία καὶ δὴ δὲν θὰ διστάσῃ νὰ καταλέξῃ εἰς τὴν τάξιν ταύτην καὶ τὸ κεβαλή—κεβλή. Ἐν τέλει παρατηρῶ, ὅτι καὶ ἂν τις δι' ἰσχυρογνωμοσύνην δὲν πειθῆται εἰς τὰ προφανῆ ταῦτα, πάλιν ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἀπορείται, τίνος ἔνεκα προήγγεκε ταῦτα ὁ κ. Β. Δὲν ἀποδείκνυται βέβαια διὰ τῆς ὑπάρξεως βραχύτερου τύπου κεβλή, ὅτι ὁ πληρέστερος κεβαλή δὲν εἶναι Μακεδονικὴ λέξις.

Καὶ τρίτον ἐπιφέρει ἔτι «δὲν ἀποκλείεται τὸ δυνατὸν εἰς τὸν βραχύτερον τύπον κεβλή καθὼς καὶ εἰς ἐκτενέστερον κεβαλή νὰ ὑπόκειται μᾶλλον Θρακικὴ ἢ Μακεδονικὴ ἐπίδρασις καθ' ὅσον ὁ τύπος γαβαλὰ δύναται νὰ εἶναι Μακεδονικὴ λέξις...» Περίεργον πρᾶγμα! Βλέπετε, ποῦ ἄγει πολλάκις τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιλογίας; Ἡ λ. κεβαλή ἢ παρατεθειμένη μετ' ἄλλων ὁμοίως ἐχουσῶν τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Μακεδονικῆς διαλέκτου β καὶ περὶ ἧς μαρτυρεῖται ὅτι ἦτο Μακεδονικὴ, ἀποκηρύττεται ὡς οὐχὶ Μακεδονικὴ, περὶ δὲ τῆς λέξεως γαβαλά, περὶ ἧς δὲν παρεδόθη πόθεν ἔρχεται, λέγεται ὅτι δύναται νὰ εἶναι Μακεδονικὴ! Ἡ δὲ καθαρὰ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οὔτε εἰς Θρακικὴν ἐπίδρασιν, ἀλλ' εἰς καθαρῶς Ἑλλην. Μακεδονικὴν ἀφεί-

λεται ὁ τύπος κεβαλή—κεβλή, καὶ ὅτι ἡ λ. γαβαλά διὰ τὸ ἀρκτικὸν γ δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ εἶναι Μακεδονικὴ, οὐδ' Ἑλληνικὴ τὸ παράπαν. Εἶναι δηλ. ἀπὸ πολλοῦ γνωστὸν ὅτι ἡ μὲν Θρακικὴ γλῶσσα ὅπως αἰ ἐν Ἀσίᾳ λαλούμεναι καὶ αἰ Σλαυϊκαὶ ἀνήκουσαι εἰς τὰς λεγομένας ἐν τῇ ἐπιστήμῃ catem γλώσσας, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ καὶ δὴ καὶ ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος εἰς τὰς centum γλώσσας. Τοῦτο ἀποδεικνύεται καὶ δι' ἄλλων γνησίων Μακεδονικῶν λέξεων καὶ διὰ τοῦ ὀνόματος Κοπρία, ὅπερ λέγεται Μακείαις ἐπιχώριον, καὶ διὰ τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος Μακεδῶν, διὰ τῶν τοπωνυμιῶν Μακεδονία, Αἰγαί κ.λ.π. Πᾶσα ἄρα ἐπίδρασις τῆς γλώσσης τῶν Θρακικῶν ἐπὶ τῷ ὄνομα κεβαλή—κεβλή ἀποκλείεται ἀπολύτως.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλο τι εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως, ὅτι τὸ χειλικὸν π καὶ β καὶ τὸ ὀδοντικὸν δ (ἀντὶ τοῦ θ) ἐν τοῖς ὀνόμασι Κοπρία, πέτρα, νίβα, κύδαρ, δανόν, Εὐδαλαγίνες, πάσαις λέξεσι γνησίως Μακεδονικαῖς, προήλθον, ὡς γνωστὸν, ἐκ τῶν ὑπερωϊκῶν qu, gu, guh κ.λ.π. καθὼς καὶ ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι γνησίως ἑλληνικόν, ἀγνωστον δὲ ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἐγγυὲς τῆς Ἑλλάδος λαλούμεναις (τὰ Κελτικὰ, Ἰταλικά, τὰ Βρεταννικὰ καὶ ἐν μέρει ἀνάλογα φαινόμενα δὲν δύνανται προφανῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν προκειμένου περὶ Μακεδονικῶν φαινομένων).

Ἀφοῦ δ' οὕτως ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Μακεδονικὴ διάλεκτος μετὰ τῆς καθόλου Ἑλληνικῆς ἀνήκον εἰς τὰς Centum γλώσσας καὶ ἐμφαίνεται τὴν τε χειλίσιν καὶ ὀδόντωσιν τῶν παλαιῶν ὑπερωϊκῶν, ἤτοι τὴν νεωτέραν φωνητικὴν πάθησιν (Κοπρία, πέτρα, νίβα, κύδαρ, Εὐδαλαγίνες) κ.τ.λ.), δυνάμεθα ἢ μᾶλλον ὀφειλομεν ν' ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὴν καὶ τὰς ἄλλας, τὰς προγενεστέρας φωνητικὰς παθήσεις περὶ τὰ σύμφωνα, τὰς χαρακτηρίζουσας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, λέγω 1) τὴν παλαιότεραν, καθ' ἣν τὰ ἡχηρὰ δασέα βη, γη, δη ἐτρέπησαν εἰς ἄηχα δασέα πη, χη, τη, 2) τὴν συγχώνευσιν τῶν ἡχηρῶν συμφώνων g καὶ d μετὰ τοῦ i εἰς ζ καὶ τῶν ἀήχων κ, τ εἰς σσ (νίζω, πίσσω), 3) τὴν κατ' ἀνομοίωσιν τροπὴν τοῦ πρώτου δασέος εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλόν, ὅτε ἐν ἀκολούθῳ συλλαβῇ τῆς αὐτῆς λέξεως ὑπῆρχε καὶ ἄλλο δασύ, παρθένος, τρέφω, τρέχω. Τὰ τρία ταῦτα φαινόμενα καὶ οἱ διέποντες ταῦτα φωνητικοὶ νόμοι συνέβησαν ἐν χρόνοις ἰκανῶς

παλαιοῖς καὶ διὰ τοῦτο εἶναι πανελληνία. Καὶ 4) τὴν χειλωσιν καὶ τὴν ὀδοντώσιν τῶν ὑπερωϊκῶν qu. gu. guh (Κορυαία, κείρω κλπ.). Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι πάντως νεώτερον, διότι ἡ Αἰολικὴ λεγομένη διάλεκτος δὲν μετέχει καθόλου εἰπεῖν τῆς ὀδοντώσεως (πρβλ. καὶ Hirt. Ἑλλ. Γραμμ. § 234). Κατὰ ταῦτα τὸ ghephala ἐγένετο *πρῶτον khephala, ἔπειτα kephala — κεφαλά, διότι τὸ ἐν ἀρχῇ κ προϋποθέτει ἀναγκασίως πρῶτον τὴν τροπὴν τῶν ἡχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα (ἄλλως θὰ εἶχομεν γ) καὶ ἔπειτα τὴν κατ' ἀνομοίωσιν ἀποβολὴν τοῦ δασέος πνεύματος ἐκ τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὅθεν κεφαλά (ἄλλως θὰ εἶχομεν χ). Τοῦτον ἄρα τὸν τύπον μετὰ τοῦ κ ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ τοῦ φ ἐν τῇ ἐφεξῆς συλλαβῇ ἔτρεψαν οἱ Μακεδόνες εἰς κεβαλά. Τώρα ἂν ὁ νόμος τῆς ἀνομοιώσεως (ὅπως καὶ ὁ παλαιότερος τῆς τροπῆς τῶν ἡχηρῶν δασέων εἰς ἄηχα δασέα) ἐφηρμόσθη πάλαι καὶ ἐν τῇ Μακεδονικῇ διαλέκτῳ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἢ ἂν, ὅπως ὁ κ. Β. ὑποθέτει, ἢ λέξις εἰσῆχθη ἐκ τῆς Ἴων. Ἀττικῆς εἰς τὴν Μακεδονίαν, δύναται νὰ κρίνῃ ἕκαστος ἔχων ὑπ' ὄψιν πρῶτον μὲν τὴν σχετικὴν χρονολογίαν τῶν φωνητικῶν νόμων, ἔπειτα ὅτι οὐδεὶς λόγος πείθει ὅτι ἄλλοι μὲν φωνητικοὶ νόμοι, ὡς ὁ τῆς χειλώσεως καὶ ὀδοντώσεως ἐφηρμόσθησαν ἀποδειγμένως καὶ εἰς τὴν Μακεδονικὴν διάλεκτον, ὅπως καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην, ἄλλοι δὲ οὐχί, καὶ τέλος τὸ ἀνωτέρω λεχθὲν περὶ τοῦ δανεισμοῦ τῆς λέξεως ταύτης.

Θὰ ἐπεθύμουν γὰρ ἐξακολουθήσω τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄλλων τινῶν, ἀλλ' ἀτυχῶς οὔτε χρόνον ἐπαρκῆ πρὸς τοῦτο ἔχω διαθέσιμον καὶ τὰ λεχθέντα μοὶ φαίνονται ἀρκούντα εἰς τὸν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντα σκοπόν. Τοσοῦτο μόνον ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω· ἐπειδὴ ὁ κ. Beschewlew ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, περὶ ἣν καὶ ἐγὼ, δὲν θέλω νὰ τὸν λυπήσω ἐρίζων πρὸς αὐτόν. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ παραβλέπω προθύμως, ὅσα ἐνεανισκεύσατο πρὸς ἐμὲ διὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς φαίνεται, ἐνθυμούμενος τὸ πλατωνικὸν πῶλος δ' ὄδε νέος ἐσὶ καὶ ὀξύς. Εὐχομαι δέ, ἵνα ἐπὶ μακρὸν ἐξακολουθήσῃ καλλιερῶν τὸν ἀγρόν τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης οὐχὶ ὡς πατριώτης, ἀλλ' ὡς γνήσιος ἐπιστήμων.

A.7.0.

